

Ka rukom ban rep ia u Phlang Citronella

Ka kyrteŋ jingthung: Javagrass, Java Citronella, Citronella (*Cymbopogon winterianus*)

Ka rukom ba pyndonkam:

Ia u phlang Citronella la ju pyndonkam ha kiba bun rukom, kata ka long ha ka ban shna ia ki sen (Perfume) ba sma iwbiŋ bad u dei ruh uwei na ki jait phlang uba pynmih ia ka umphniang ba don ia ka jingiwbiŋ (essential oil). Kane ka umphniang kaba ioh na u Citronella ka long kaba lah ban pyndonkam ha ka ban shna ia ki kynja dawai (chemical) kum ka Citronellal, hydroxy Citronellal, Ester jong ka umphniang geraniol. Ka umphniang na u Citronella la ju pyndonkam ha kaban shna ia ka sabon, ki kynja jingtah khmat bad ka kynja jingtah ba lah ban iada na u skain pyrjong. Ka umphniang ba mih na u Citronella, la shem ba ka long kaba khlain bad kaba lah ban leh pyrshah ia ki kynja khniang kiba im (organism) la ki long kiba heh ne kiba rit. U Citronella uba la dep pyndonkam ban pynmih umphniang, ki lah ban tap halor ka khyndew, lane ki lah ban pyndonkam ha kaba thang ding bad ki lah ruh ban pyndonkam ha kaba shna iaki kynja kot rben. Na uwei u tynrai jong u Citronella lah ban pynmih kumba 5-6 tynrai bad ha ka shi hectare ka jaka ba thung ia une u phlang, ka jingmih jong ka umphniang ka long 200kg.

Ka rukom long jong ki sla jong u Citronella

U tynrai Citronella bala san pura

Ka jinglong jong ka mariang ha kaba iadei bad ka rukom thung ia u phlang Citronella:

Une u jait phlang u mih bha ha ki jaka kiba ka jingshit bad jingkhrait kam da long palat eh, kaba long syaid bad ka jaka kaba u kham hap bha u slap bad ha ki jaka ba ka jingsngem (humidity) ruh ka kham jur. Une u jiat phlang u donkam ban ioh bha ia ka sngi, tangba ka jingshit jong ka sngi kam dei kaba khlain namar u donkam ia ka jingsngem ka mariang ruh.

Kine baroh ar ki long kiba kongsan bha na ka bynta ka jingsan kaba biang ia une u phlang namar ki iarap ha ka ban pynmih ia ka umphniang kaba bha. Une u jait phlang um lah ban im bha ha ki jaka kiba ka mariang ka duna slap bad ki jaka ba jur ka jingkhriat.

Ka rukom ban pynkhreh ia ka khyndew bad ka jaka ban thung:

U Citronella u mih bha ha ki jaka kiba ka khyndew ka long shyiap bad ba ka jingsboh ka khyndew ka long kaba biang bad ka jinglamjew bad jinglamkthang (pH) jong ka khyndew ka dei ban long hapdeng ka jingthew kaba 5-7. Ka jaka ba thung ia une u phlang ka dei ban don ia ki nur kiba biang. Ha ki jaka kiba ka khyndew ka I tyrkhong lah ban pyndonkam da ka sboh FYM lane ka sboh masi ha ka por ba lur ia ka khyndew . Ka aiom ban thung ia une u phlang ka long ha ki bnai May-June; lada ka jaka ka long kaba ki pyndonkam da ka umslap ban ai um ia ki jingthung. Bad ha ki por kiba u slap u kham neh bun bnai lah ruh ban thung haduh u bnai September. Ia une u phlang ym long ban thung ha ki por kiba u slap u kham jur namar ka pynjulor noh ia ka rukom long u jingthung.

Kaba pynkhreh ia ka khyndew shwa ban thung

Ka rukom ban thung: Ia u tynrai jong u Citronella dei ban thung kumba 50 cm x 40 cm lane 60 cm x 30 cm ka jingjngai iwei na iwei. Ha ki jaka kiba ka khyndew ka kham sboh bha bad ba ka mariang ka long kaba

Ka jaka Sara Symbai

iadei bha ban thung ia u phlang, ka rukom thung ka dei long 90 cm x 90 cm ka jingjngai iwei na iwei. Ha kawei kawei ka thliw ba la tih phi lah ban thung tang iwei iwei I tynrai. Hynrei lada thung 2 lane 3 tylli ki tynrai ha kawei ka thliw ka lah ban iarap shibun ban pynkloi ia ka

jingsan jong u phlang. Na uto u tynrai jong une u phlang uba la biang bha ,uba dang kham I lung phi lah ban pyniakhlad bad hadien ba lah dep pyniakhlad ia kine ki tynrai , phi dei ban thung noh ha ki jaka ba lah dep tih ka thliw. Ym long ban pynslem ban thung ia ki tynrai namar kane ka pyntyrykhong noh ia u phlang bad ka pynhiar ne pynduna ia ki jinglong jong u phlang ha ka ban pynkharoi ia ki tynrai. Ka donkam ban sumar ba ka jingsngem jong ka khyndew ka dei ban neh tad haduh ba u phlang u la mih bha. Ha ka shi hectare ka jaka dei ban thung 66,000 tylli ki tynrai Citronella.

Ki Jyntag (Slips) jong U Citronella

Ka rukom thung haba dang sdang thung nyngkong

Ka rukom ban pynkhuid ia ki jaka thung:

Hadien shi bnai, na kaba dep thung ia u phlang Citronella ki nuit ruh ki san ryngkat bad une u phlang bad kane ka pyntlot bor noh ia ka jingsan jong u phlang bad u phlang um ioh jaka shuh ban san bha. Kane ka jingeh ka ju jia bha ha ki por ba hap slap bad ba jur bha u slap. Namarkata ka donkam ban pynkhuid bha ia ki nuit bad kane ka dei ban bteng haduh 60-70 sngi khnang ba u phlang un ioh ban san bha.

Ka aiom ot: Ka sien kaba nyngkong ban ot ia u phlang ka dei hadien 4-5 bnai na kaba dep thung ia u phlang Ha ka sien kaba ar, ka por ban ot ia u phlang ka dei ban long hadien ka lai bnai, kumjuh ruh ia ka sien kaba lai, ban ot ia u phlang ka dei ban long hadien ka lai bnai.

Ka rukom ot ia une u phlang kam dei ban long naduh ka sla khyndew hynrei ka dei ban ot ha ka jingkhein kaba 6 inshi lane 8 inshi nalor ka sla khyndew. Lada ka rukom ot ka dei najan ka sla khyndew ka lah ban pynduh ne pyniap noh ia u phlang.

Ka rukom ot ia u phlang

Kaba rep ia u Citronella hapdeng ki diengkseh

Ka rukom shet umphniang:

Ban pynmih ia ka umphniang na u Citronella, ka donkam ban shet ia une u phlang haduh 3 lane 4 kynta. Ia ka umphniang jong ka ngi ioh ban lum da kaba pynjaw na ka jynhaw kaba tuid na ka kor ba shet umphniang (Field Distillation Unit).

Ka jingioh na kaba thung ia u Citronella:

Ka jingioh lum ia ki phlangiap, hapoh ka shi snem ha ka shi hectare ka jaka ka long 20-22 tonnes. Haba khein kyllum ia ka jingioh pat ia ka umphniang ka long shi bynta na ka shispah. Namarkata ka jingmih jong ka umphniang kaba ioh ha ka shi snem ka long kumba 200-220 kg/ha. Haba thung ia u phlang Citronella, bunsien ka jingmih jong ka umphniang, hapoh ka shi snem kam dei ban duna ia ka 200 kg/ha.

